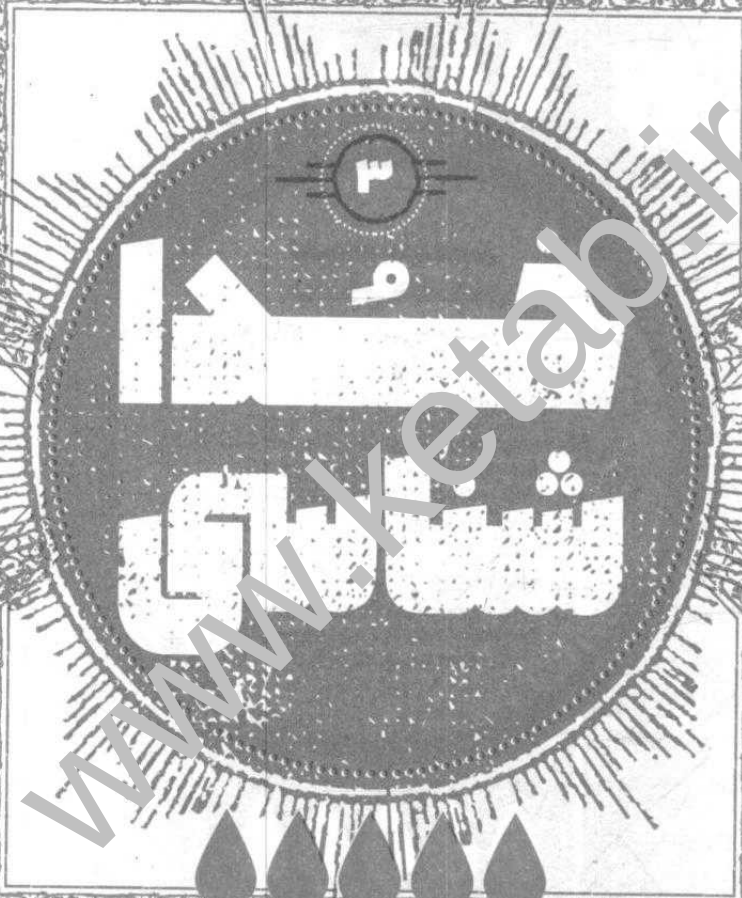

کتاب معارف کاربردی

نویسنده:

حجت الاسلام والمسلمین

حاج شیخ محمد حسن

وکیل

۱۵..... پیشگفتار

۲۷..... مقدمه

۲۸..... عوامل بحث از خداشناسی

۲۸..... عامل اول

۳۰..... عامل دوم

۳۵..... بخش اول : راه‌های اثبات وجود خداوند

۳۷..... مقدمه

۳۹..... برهان نظم

۴۰..... اهمیت برهان نظم

۴۰..... دلیل اول

۴۱..... دلیل دوم

۴۲..... اصل برهان

۴۲..... تقریر دقیق برهان نظم

۴۲..... روش برهان نظم

۴۳..... مقدمه اول: نیاز عالم به یک علت

۴۴	مقدمه دوم: نیازمندی ترکیب به علت بیرونی
۴۵	مقدمه سوم: اقسام عامل بیرونی
۴۶	نتیجه
۴۸	تعریف نظم و اشکالات آن
۴۸	تعریف اول
۵۶	تعریف دوم
۵۷	تعریف صحیح نظم
۵۷	اشکالاتی بر برهان نظم و پاسخ به آنها
۵۸	اشکال اول: برهان نظم، مصداقی از برهان علیت
۵۸	اشکال دوم: اشکال در کمترین بودن احتمال ترکیب منظم
۶۵	اشکال سوم: یقین آوری نبودن حساب احتمالات
۶۵	اشکال چهارم: فراوانی احتمال نظم در دنیای بسیار گسترده
۶۸	اشکال پنجم: فراوانی احتمال نظم در زمان طولانی
۶۹	اشکال ششم: حیرت‌ناپذیری نظم
۷۱	اشکال هفتم: قابل‌تجربه بودن عالم خلقت
۷۳	اقسام نظم
۷۴	نظم و هدایت شخصی
۷۶	نمونه‌ای از نظم و هدایت شخصی
۷۷	دلیل نظم و اثبات ماوراء
۷۸	برهان نظم و اثبات توحید
۷۹	تدریس برهان نظم

۸۱	نظریه تکامل
۸۱	دلیل ترویج نظریه تکامل
۸۳	واکنش‌ها به نظریه تکامل
۸۳	دسته اول
۸۴	دسته دوم

۷ تبیین نظریه تکامل ۸۶

۸۶ مقدمه

۸۶ اصل اول: انتخاب طبیعی

۸۷ اصل دوم: تأثیرات محیطی

۸۸ اصل سوم: جهش ژنتیکی

۸۹ اصل چهارم: شانس

۸۹ سواهد نظریه تکامل

۹۲ نتیجه

۹۲ نقد نظریه تکامل

۹۲ صورت زن: نقد محتوایی

۹۳ صورت زن: نقد روشی

۹۴ نکته اول

۹۵ نکته دوم

۹۶ نکته سوم

۹۷ نکته چهارم

۹۸ نکته پنجم

۹۹ نکته ششم

۱۰۰ نکته هفتم

۱۰۱ برخوردهای متناقض دانشمندان علوم طبیعی

۱۰۹ برهان فطرت

۱۰۹ مقدمه

۱۱۰ دسته اول: تقریرات تنبیهی

۱۱۰ تقریر اول: علم حضوری

۱۱۱ تقریر دوم: قضیه فطریه

۱۱۲ تقریر سوم: بدیهی اولی

۱۱۵ دسته دوم: تقریرات برهانی

- تقریر اول: طلب ۱۱۵
- تقریر دوم: محبت ۱۱۶
- تقریر سوم: امید ۱۱۶
- اشکال ۱۱۹
- نکته اول: طرح فطرت پس از اثبات خداوند ۱۲۱
- نکته دوم: علم شهودی در هنگام امید و محبت ۱۲۳
- تقریر چهارم: ادراک عین الربط بودن ذات ۱۲۶
- تقریر پنجم: ادراک عین الربط بودن صفات ۱۲۷
- اشکال اول: وجدان عدم عین الربط بودن ذات و صفات ۱۳۰
- اشکال دوم: توهم عین الربط بودن ذات یا صفات ۱۳۲
- ارزاش برهان فطرت ۱۳۷
- برهان فقر و غناء یا رجوع و امکان ۱۳۹
- مقدمه ۱۳۹
- تبیین مقدمه اول ۱۴۰
- طریق اول: حدس و تجربه ۱۴۱
- طریق دوم: امکان و وجوب سیموی ۱۴۵
- طریق سوم: محدودیت ۱۴۶
- بیان آموزشی ۱۵۱
- فرق طریق اول با طریق دوم و سوم ۱۵۲
- روش اهل بیت (علیهم السلام) ۱۵۳
- تبیین مقدمه دوم ۱۵۴
- نتیجه این برهان ۱۵۵
- بی نیازی خداوند از علت ۱۵۷
- اصل علّیت ۱۵۹
- خصوصیات اصل علّیت ۱۶۰

۱۶۲..... اقسام علت

۱۶۲..... قسم اول: علت دو حادثه زمانی غیرهم زمان

۱۶۳..... قسم دوم: علت دو حادثه زمانی هم زمان

۱۶۴..... قسم سوم: علت ذات برای حادثه

۱۶۵..... قسم چهارم: علت هستی بخش

۱۷۲..... چند نکته

۱. یک طرفه بودن هم زمانی معلول و علت

۲. تعبیر به خلق، یکی از وجوه اعجازی قرآن کریم

۳. احوال احتیاج مخلوقات

۱۷۵..... بیابینگ

۱۷۵..... علت مادی

۱۷۷..... علت فاعلی

۱۷۹..... نقد نظریه بیگ بنگ

۱۸۱..... بخش دوم: صفات خداوند

۱۸۲..... انواع صفات خداوند

۱۸۳..... مقدمه

۱۸۳..... صفات ثبوتی و سلبی

۱۸۴..... نمونه هایی از صفات سلبی

۱۸۴..... اول: خداوند مرکب نیست

۱۸۱..... دوم: خداوند جسم نیست

۱۸۶..... سوم: خداوند تغییر نمی کند

۱۸۶..... چهارم: خداوند محسوس نیست

۱۸۷..... نکته: بساطت و حضور خداوند در همه جا

۱۹۱..... صفات ذاتی و نسبی

۱۹۱..... دفع یک توهم

علم ۱۹۳

راه‌های اثبات علم الهی ۱۹۳

انواع علم الهی ۱۹۴

اهمیت بحث انواع علم الهی ۱۹۶

قدرت ۱۹۹

راه‌های اثبات قدرت الهی ۲۰۱

سؤال اول: قدرت و امور ناممکن ۲۰۱

سؤال دوم: قدرت و عدم استجابیت دعاها ۲۰۲

خدمت الهی ۲۰۳

تفسیر اول: تفهیم دقیق حکمت ۲۰۴

تفسیر دوم ۲۰۵

تفسیر سوم ۲۰۶

حیات ۲۰۹

ازلیت و ابدیت ۲۱۱

خالقیت، ربوبیت، الوهیت ۲۱۳

وحدت و توحید ۲۱۹

معانی وحدت ۲۱۹

۱. وحدت فلسفی ۲۱۹

۲. وحدت به معنای بساطت ۲۱۹

۳. وحدت نسبی ۲۲۰

توحید ذاتی ۲۲۱

راه اول: نفی ترکیب از جنس و فصل ۲۲۱

راه دوم: نفی ترکیب از وجدان و فقدان ۲۲۲

راه سوم: نفی ترکیب از وجود و ماهیت ۲۲۲

نتیجه	۲۲۳
تذکر: روش ارائه این بحث	۲۲۴
توحید صفاتی	۲۲۶
اصطلاح اول: اصطلاح عرفانی	۲۲۶
اصطلاح دوم: اصطلاح کلامی	۲۳۰
ثمرات توحید صفاتی	۲۳۲
رحید'فعالی	۲۳۸
توحید در ربوبیت و الوهیت	۲۴۰
توحید و این نظم	۲۴۱
توحید و این نظم	۲۴۴
تقریر دوم: تأمل در لام صنع الهی	۲۴۸
بیانی دیگر	۲۵۵
عدل الهی	۲۶۱
علت طرح این بحث	۲۶۱
نحوه طرح بحث در فضای مشاوره	۲۶۲
تعریف عدل و ظلم	۲۶۴
تعریف اول: وضع الشیء فی موضعه	۲۶۴
تعریف دوم: رعایت حقوق	۲۶۶
محال بودن ظلم از خداوند	۲۶۶
نکته آموزشی	۲۶۸
حقوق مخلوقات بر خداوند در متون دینی	۲۷۰
بدی ها محصول مقایسه ها	۲۷۳
دلیل تفاوت ها	۲۷۵
عالم ماده، عالم تزاحم	۲۷۵
اختلال نظام زندگی	۲۷۶
رشد و سلوک معنوی	۲۷۷

- کمال ذاتی خداوند ۲۷۹
- فلسفه و دلیل خلقت ۲۷۹
- تفسیر اول: هدف تشریعی مخلوقات ۲۷۹
- تفسیر دوم: هدف تکوینی مخلوقات ۲۸۰
- تفسیر سوم: هدف خالق ۲۸۰
- تفسیر چهارم: منشأ خلایق خالق ۲۸۱
- تفسیر پنجم: منشأ خلق متنوع ۲۸۲
- نکته ۲۸۳
- چرا؟ ۲۸۳
- آیه در گرو تلاش ۲۸۹
- دلیل نیروی خداوند ۲۹۰
- مسئله خیر و شر ۲۹۳
- ناسازگاری شر و خداوند؟ ۲۹۳
- تعریف شر ۲۹۶
- انواع شر ۲۹۸
- نکته اول: برخی شرور نتیجه خیر دارند ۲۹۹
- نکته دوم: عوالم بی شرور ۲۹۹
- نکته سوم: شرهای پنداری ۳۰۰
- نکته چهارم: شرهای معدوم یا عدمی ۳۰۲
- نکته پنجم: شر امری نسبی ۳۰۶
- نکته ششم: شر آمیخته با خیر بیشتر ۳۱۰
- نکته هفتم: برتری عالم دارای شرور ۳۱۴
- نکته هشتم: خدای انسان واریا خداگونه ۳۱۷
- رحمت الهی ۳۲۵
- نکته اول ۳۲۷

نکته دوم ۳۲۸ ۱۳

نکته سوم ۳۳۱

مسئله جبر و تفویض ۳۳۲

مقدمه ۳۳۳

جبر لغوی ۳۳۶

خصوصیات فعل اختیاری ۳۳۷

۱. فعل برخاسته از نفس است ۳۳۷

۲. فعل گذار بر نفس است ۳۳۸

۳. فعل تشبیه به فاعل است ۳۳۹

۴. فعل تنفر تو در می شود ۳۳۹

جبر کلامی ۳۴۰

تبعات جبر کلامی ۳۴۳

تفویض ۳۴۴

تبعات تفویض ۳۴۵

امر بین الامرین ۳۴۸

نتیجه نظریه «الامر بین الامرین» ۳۴۹

مشکل افراد در پذیرش امر بین الامرین ۳۵۱

روش بیان مسئله در فضای عمومی ۳۵۱

دلیل عقلی و نقلی بطلان جبر ۳۵۱

دلیل عقلی و نقلی بطلان تفویض ۳۵۵

جبر عرفانی ۳۵۸

مروری بر سیر آموزشی بحث ۳۶۱

پاسخ به چند شبهه ۳۶۴

۱. مخالفت توحید افعالی با وجدان ۳۶۵

۲. انتساب بدی ها به خداوند ۳۶۶

۳. حکمت ارسال رسل و انزال کتب ۳۷۳

دورهٔ اخب، اوج هجوم فکری و فرهنگی باطل علیه حق و تقابل ایمان و کفر است. شبهات، مغالطات و آموزه‌های غیرالهی، در حوزهٔ عقاید فرهنگی، انلاق و سبک زندگی از هر سو بردهن و فکر جوانان و نوجوانان را همان ررمی ریزد. شرایط موجود و لزوم مقاومت در جبههٔ حق و نبرد فکری فرهنگی با باطل، ضرورت عرضهٔ نظام فکری صحیح الهی و آسانسازی آموزش آن را دوچندان کرده است. از این رو نیاز به تولید محتوا و کتاب‌های جدید برای انتقال این معارف بیشتر و بیشتر احساس می‌شود.

براین اساس مؤسسهٔ جوانان آستان قدس رضوی که رسالت خود را خدمت‌گزاری در عرصهٔ تربیت نسل نوجوان و جوان تعریف کرده است، تولید محتوای آموزشی-معارفی برای نوجوانان و جوانان را در دستور کار خود قرار داده و برگزاری دوره‌های آموزشی معارف را در قالب‌های گوناگون آغاز کرد. در این راستا، سلسله کتاب‌ها با عنوان «برترین آرزو» تولید شد. این سلسله کتاب‌ها، دورهٔ هفت جلدی معارف با رویکرد کاربردی است که به تبیین یک دوره اصول عقاید به زبان ساده و پاسخ به شبهات روز می‌پردازد و دیگر کتاب‌ها، هر کدام به تکمیل و توضیح بخشی از آن مربوط است. مجموعه حاضر نیز با عنوان «کتاب معلم معارف کاربردی» گامی در

راستای آموزش بهتر دوره معارف کاربردی است.

پیش از ورود به محتوای اصلی کتاب لازم است نکاتی درباره این دوره، دوره کتاب معلم و روش تدریس آن بیان شود:

۱. مجموعه کتاب‌های معارف کاربردی، بر اساس نظام فکری توحیدی اسلام و امتداد تربیتی و آموزشی آن شکل گرفته است. این مجموعه تلاش می‌کند تا فراگیران، تصویری صادق، جامع و دقیق از واقعیت‌ها به دست آورند و بتوانند با تقویت عقلانی و استدلالی، زمینه تمایلات و کنش‌های خود را تنظیم کنند. هدف دیگر این مباحث، ایمن‌سازی جوانان و نوجوانان مسلمان در برابر شبهات معاصر است. هر چند شبهات معاصر، ریشه در شبهات پیشین دارد؛ اما طرز پاسخ‌گویی به آن، شیوه بیان جدیدی را می‌طلبد و صرفاً مطالعه کتاب‌های اعتقادی حوزه و حتی کتب فلسفی چون بدیه الحکمه و نه‌ایه الحکمه توان پاسخ‌گویی به این شبهات را فراهم نمی‌کند. پس به اقتضای ضرورت، کتاب‌های جدیدی تدوین و تولید شد.

۲. در نگارش کتاب آموزشی دوره معارف کاربردی، تلاش شده است که شروط کتاب آموزشی رعایت شده. مطالب به صورت درس به درس با ترتیب منطقی و زبان ساده آموزشی و آسان گردیده و برای فهم یک مطلب، به مطالب بعدی کتاب یا توضیحات کتاب دیگری نیاز نیست. سطح جلدهای کتاب نیز متفاوت تنظیم شده است. جلدهای اول آسان‌تر و به ترتیب جلدهای بعدی سخت‌تر خواهد شد.

۳. در میان کتب اعتقادی موجود، کمتر کتابی وجود دارد که

مخاطب اصلی آن نسل نوجوان و جوان باشد.

۴. بیشتر کتب آموزشی عقاید، تک سطحی بوده و از مطالب جنبی و مطالعات افزوده، بی بهره است. این کتب در بهترین حالت، منابعی را برای مطالعه بیشتر، معرفی می کنند که غالباً به علت در دسترس نبودن، به آن ها مراجعه نمی شود. به همین جهت این کتاب ها توانایی اقتناع استعداد های مختلف را چه در کتاب متع درسی و چه در مقاطع درسی گوناگون، ندارند.

در این زمینه و به برای کارایی بیشتر، مطالب کتاب در چند سطح تنظیم شده است. متن اصلی کتاب، بخش ساده تر کتاب بوده و برخی از مطالب که در چهارچوب ها آمده، به دلیل پیچیدگی بیشتر، برای سطوح بالاتر مفید است. در پایان درس ها قسمتی با عنوان «برای مطالعه بیشتر» نیز در نظر گرفته شده است که در آن به طرح مطالب و یا منابع مشکوک و تخفیف بر می پردازیم. به همین جهت این کتاب ها در سطوح مختلف قابل استفاده است. در مقدمه هر جلد، آن دروسی که سنگین تر بوده شناسایی شده اند، تا فقط در سطوح علمی بالاتر تدریس شوند.

استادان مدرس این کتاب، باید بر حسب سطح فراگیران و زمان بندی درس، تصمیم بگیرند که چه بخش هایی از کتاب را در چه حدی تدریس کنند. استادان محترم در صورت کشش و ظرفیت کلاس می توانند بخش های مطالعه بیشتر و چهارچوب ها را نیز در کلاس آموزش دهند.

۵. متن کتب آموزشی، عموماً مختصر و مندمج است و بدون تدریس، قابل فهم نیست. حتی گاه پس از تدریس، ممکن است با گذشت زمان، کتاب غیر قابل فهم شود. این مجموعه در اصل به عنوان کتاب آموزشی و برای تدریس تنظیم شده است ولی به دو

جهت متن آن کاملاً مفصل و مشروح است:

۱. برای آنکه در صورت نیاز، قابلیت استفاده به عنوان یک متن خودخوان را نیز داشته باشد. کسانی که پیشینه مطالعاتی در زمینه مسائل اعتقادی دارند، به راحتی می توانند از این مجموعه به عنوان یک متن خودخوان استفاده کنند.

۲. برای آنکه دانش آموزان بعد از یادگیری این مجموعه، آن را به عنوان یک متن مرجع نگهداری کنند و اگر پس از گذشت زمان، مراجعه جدیدی به کتاب داشتند، بتوانند به راحتی با متن ارتباط برقرار کرده و چنانچه در موضوعات اعتقادی با سؤالی مواجه شدند، در آنجا به بینند.

۳. نسبت به عقاید، تحت تأثیر تاریخ گذشته دانش کلام، به طرح مباحثی می پردازد که دغدغه و نیاز زندگی انسان عادی نیست و فقط برای نخبه های علمی کلام مفید واقع می شود ولی محتوای درس های این مجموعه کاملاً نیازمحور است. در این کتاب ها تلاش شده است به مباحثی پرداخته شود که یک مسلمان باید برای حرکت به سوی خدا و بهره مندی از مزایای معنوی دین، در گام اول از آن مطلع باشد. به همین دلیل در کتاب معارف کاربردی، از مسائل بسیاری که ریشه در تاریخ علم کلام دارند، ولی اولویتی برای عموم ندارد؛ سخنی به میان نیامده است و استغایر چون «کلام باری»، «حسن و قبح عقلی»، «ارکان ایمان»، «منزله بین المنزلتین» و... در میان مباحث این کتب، جایی ندارد.

در عوض بسیاری از مفاهیم تأثیرگذار و مهم در سعادت انسان (همچون اثبات وجود عالم غیب، ولایت تکوینی، خصوصیات عالم معاد و...) که معمولاً در کتب کلام به آن ها توجهی نمی شود، در این مجموعه مورد بحث قرار گرفته اند.